

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN LUPA- JA VALVONTAVIRASTON (VALVIRA) TOIMINNASTA VUODELTA 2022

SISÄLLYS

1. Yleisarvio ja valmistelu.....	3
2. Tulossopimuksen toteutuminen.....	3
2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta	3
2.2 Arvio tulostavoitteiden toteutumisesta	5
2.3 Taloudellinen asema (rahoitus).....	7
3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot	8
4. Toimenpiteet.....	8
4.1 Valviralle ehdotetut toimenpiteet.....	8
4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet.....	10

Sosiaali- ja terveysministeriö (jäljempänä STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätös- ja toimintakertomuskannanottonsa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (jäljempänä Valvira) toiminnasta vuodelta 2022 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 20.4.2023 annettu Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenvedo sekä muut selvitykset antavat aihetta.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Vuosi 2022 on tulossopimuskauden kolmas vuosi. Samanaikaisesti, kun tulosohejauksessa arvioidaan vuoden 2022 tavoitteiden toteutumista, katse väistämättä kääntyy jo tuloskauden loppua kohti ja koko kauden arvioimiseen sekä toisaalta tulevan kauden tavoitteiden hahmottamiseen ja tavoitteiden siltaamiseen uudelle kaudelle.

Tulostavoitteiden toteutumista arvioidaan tilinpäätöskannanotossa asteikolla 1–5. Kokonaislukujen lisäksi voidaan käyttää puolikkaita numeroita. Arvioinnissa on painotettu keskeisiä ja merkittäviä tavoitteita, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon.

Arviointiasteikko 1-5 sekä ½-numerot; jossa:

1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna.

2 = Tulostavoite on osittain toteutunut:

3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti.

4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti.

5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti.

Kokonaisuudessaan STM arvioi, että Valvira on toteuttanut vuoden 2022 tulostavoitteensa tavoitteiden mukaisesti (arvosana 4).

Kannanotto on valmisteltu STM:n sisäisessä valmisteluryhmässä. Kannanotto on käsitelty Asiakkaat ja palvelut -osaston johtoryhmässä sekä ministeriön virkamiesjohtoryhmässä ja Valvira on antanut siitä palautteen. Lisäksi Valviran kanssa on järjestetty yhteinen tulosohejaustilaisuus vuoden 2022 toteutumisesta sekä sen johdosta toteutettavista toimenpiteistä. Perhe- ja peruspalveluministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvedoon sekä Valviran vuoden 2022 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vaikuttavuustavoitteiden toteumaa seurataan ministeriön tuloksellisuuskuvauksessa osana hallituksen vuosikertomusta. Hallinnonalan vaikuttavuustavoitteet on asemoitu niin, että niihin vaikuttavat monet yhteiskunnalliset tekijät ja niihin voidaan yksistään valvonnan keinoin vaikuttaa vain rajallisesti. Valviran strategiset ja toiminnalliset tavoitteet tukevat hyvin hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita ja niiden edistämistä pidemmällä aikavälillä.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta tavoiteltaessa toimintaympäristön on jollakin tapaa muututtava toiminnan seurauksena, jotta tavoitteisiin voidaan päästä. Tämä vaatii kykyä tunnistaa toimintaympäristö tekijöineen, kyvykkyyttä saada keskeiset toimijat mukaan rakentamaan vuoropuheluun, sekä kykyä siirtyä reaktiivisesta ajattelusta kohti yhteiskehittämisen mentaliteettia. Viime vuosien poikkeukselliset tapahtumat ja olosuhteet toimintaympäristössä ovat haastaneet myös valvontaviranomaisia. Yhteiskunnassa on jouduttu tilanteeseen, joka on haastanut koko yhteiskunnan resilienssiä ja vaatinut jokaista toimijaa parantamaan valmiuttaan, kyvykkyytään ja toimintavarmuuttaan kaikissa tilanteissa.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta peruspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden osalta ei näy tavoiteltavaa kehitystä - muutos on hidasta saavuttaa ja edellyttää laajasti eri toimijoiden yhteispanostusta sekä ohjauksen yhdensuuntaisuutta. Palvelujen yhdenvertaisessa saatavuudessa erityisinä haasteina, niin palvelujen järjestäjien ja tuottajien kuin laillisuusvalvonnan näkökulmasta, on sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöpula, jota edelleen ovat korostaneet koronasta aiheutunut voimavarojen kohdentamisen välttämättömyys tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksen mukaisiin tehtäviin sekä tästä aiheutunut hoito- ja palveluvelka sekä vuoden 2022 aikana hoitajien työtaistelutoimet. Sote-uudistuksen tavoitellut vaikutukset sekä henkilöstön saatavuuden ja riittävyyden varmistamiseksi suunnitellut toimenpiteet näkyvät kokonaisuudessa viiveellä. Samanaikaisesti yhteiskunnan eri toimijoita haastavat julkisen talouden kestävyysvaje sekä talouden niukkenevat resurssit.

Laajempiin vaikuttavuustavoitteisiin tähtääminen edellyttää proaktiivisesti toimintaympäristöä muokkaamaan pyrkivää yhteistyötä strategisesti oikeiden kumppaneiden kanssa. Onnistuminen on olennaisesti kytköksissä yhteistyöhön ja vaikuttavuuden kehittäminen edellyttää yhteistä ajantasaista tietoa. Valvira on edelleen tehnyt tiivistä yhteistyötä avien kanssa lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävissä sekä kehittämistyötä valvonnan yhdenmukaistamiseksi.

Valvira on edistänyt yhteiskunnallista vaikuttavuutta jatkuvalla pitkäjänteisellä ja suunnitelmallisella toiminnallaan, mutta myös kykenemällä reagoimaan nopeasti maailmassa ja yhteiskunnassa tapahtuviin poikkeuksellisiin tilanteisiin sekä varmistamalla näissä tilanteissa osallisuudellaan yhteiskunnan toimintakykyä, lainmukaisuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumista. Valvontaviranomaisilla on merkittävä rooli yhteiskunnan toimintakyvyn ja -varmuuden, perusoikeuksen yhdenvertaisen toteutumisen sekä elinympäristön ja asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamisessa. Valvira on omalla toiminnallaan edistänyt näiden tavoitteiden toteutumista. Valvontaviranomaisten rooli paitsi laillisuusvalvojina ja -ohjajina, myös valvonnassa syntyvän tiedon tuottajina sekä tiedon hyödyntäjinä on ollut jatkuvasti korostuva, ja tämä edelleen korostuu hyvinvointialueiden kansallisen ohjauksen kokonaisuudessa. Tietoa tuottava ja tietoa hyödyntävä valvonta edistää valvonnan sekä ohjauksen vaikuttavuutta. Myös valvontaviranomaisten tilannekuvatyö sekä muu yhteistyö valmiuteen ja varautumiseen liittyen on ollut tuloksellista ja vaikuttavuutta edistävää.

Valviran toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus arvioidaan toteutuneeksi hyvin vuoden 2022 aikana. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden analysointia ja raportointia tulisi jatkossa vahvistaa. Vaikuttavuustavoitteiden mittaamisen ollessa haastavaa, on erityisen tärkeää pyrkiä johdon analyysissä kuvaamaan ja arvioimaan vaikuttavuuden kehittymistä.

2.2 Arvio tulostavoitteiden toteutumisesta

STM:n arvion mukaan Valvira on kyennyt saavuttamaan sille asetetut tavoitteet kokonaisuutena arvioiden pääosin hyvin ja yleisarvio Valviran tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta on hyvä (4). Valvira on kyennyt johtamaan ja kehittämään toimintaansa tavoitteiden suuntaisesti eteenpäin, vaikka aivan kaikkia tavoitteita ei täysin saavutetukaan.

Vuonna 2022 Valviran toimintaan ja sen kohdentamiseen vaikuttivat toimintaympäristössä vaikuttaneet muutokset, erityisesti sote- ja hyvinvointialueuudistukseen valmistautuminen ja useat samanaikaiset muuhun lainsäädäntöön tehdyt muutokset, asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen sekä valmiuden ja varautumisen parantamiseen liittyvä työ, joka on erityisen korostunut koronan ja siitä aiheutuneen hoitovelan, hoitajajärjestöjen työtaistelutoimien ja edellisiin liittyen laajemmin sote-alan henkilöstötilanteen, kuten myös Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyksen takia.

PALVELUT

Peruspalveluiden yhdenvertainen saatavuus, turvallisuus ja laatu varmistettu

Valvira on toiminnallaan tuloksellisesti edistänyt tavoitteita, jotka liittyvät palvelujen saatavuuteen, turvallisuuteen ja laatuun sekä valvonnan kohdentamiseen. Kokonaisuutena arvioiden tavoitteet on saavutettu pääosin.

Valvontaa on kohdennettu pääosin suunniteltujen tavoitteiden ja valvontaohjelmien mukaisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen valvontaohjelmat toteutettiin yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa. Viranomaisvalvonnan painopistettä on siirretty hyvinvointialueiden järjestämistehtävän valvontaan ja omavalvontaan sekä tämän ohjaukseen ja tukeen. Vuoden 2022 aikana Valvira on yhdessä aluehallintovirastojen ja muiden viranomaisten kanssa tehnyt runsaasti yhteistyötä hyvinvointialueiden käynnistämiseen sekä järjestämistehtävän valvontaan ja omavalvonnan edistämiseen liittyen. Alueiden käynnistämistä tuettiin onnistuneesti valvontaviranomaisten yhteisellä Hyvinvointialueiden valvonnan suunnittelu ja kehittäminen (ns. HVA) -projektilla ja hyvinvointialueiden ohjauksella, alueellisilla tilaisuuksilla ja valvontaa koskevilla yhtenäisillä linjauksilla, joita koskien työ edelleen jatkuu. Projektia voidaan pitää onnistuneena, vaikkakin on selvää, että sen tulosten johtaminen osaksi toimintaa sekä linjausten edelleenkehitys tulee edellyttämään projektin kestoja vastaavalla tavalla merkittävän määrän työpanosta virastoilta ja johtamiselta.

Valvonnan, mm. ratkaisu- ja toimintakäytäntöjen, yhdenmukaisuutta on nykymuotoisen usealle toimijalle hajautetun virastorakenteen mahdollistamissa raameissa kyetty edistämään eri tavoin. Edellä todetun hva-yhteistyön lisäksi valvonnan yhdenmukaisuutta on Valviran ja avien kesken edistetty mm. useissa yhteistyöryhmissä, joissa on luotu yhtenäisiä linjauksia ja toimintatapoja sekä parannettu yhteisten tiedon hyötykäyttöä. Valvonnan yhteisten esiarviointikriteerien osalta kehittämistyö on kuitenkin edelleen kesken ja tämä työ on tärkeä saattaa loppuun ja johtaa osaksi toimintaa.

Vaikka STM arvioi, että virastot ovat toimineet sinänsä tuloksellisesti valvonnan kohdentamisen ja yhdenmukaisuuden parantamiseksi, työtä tavoitteiden saavuttamiseksi on edelleen

tehtävänä ja jo käynnistettyä oikeansuuntaista työtä on olennaisen tärkeää jatkaa. Valvonnan yhdenmukaisuuden vaatimus on korostunut entisestään hyvinvointialueiden käynnistettyä toimintansa. Toisaalta on myös todettava, että laajemmin valvonnan yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta koskevien tavoitteiden saavuttaminen nykymuotoisessa hajautetussa rakenteessa ja monikanavaisissa ohjaussuhteissa on likipitään mahdoton saavuttaa täysimääräisesti.

Valvonnan vaikuttavuus on lisääntynyt

Valvonnan vaikuttavuuden kasvua koskevat tavoitteet saavutettiin pääosin. Valvira on edistänyt aktiivisesti virastojen (mm. Valvira, avit, Fimea, STUK, Tukes) yhteistyötä ja valvontatiedon hyötykäyttöä viranomaistyössä. Valvontatiedon avoimuutta ja hyötykäyttöä edistettiin usein eri keinoin, kuten tilannekuvatyön, viestinnän ja valvontatiedon raportoinnin sekä merkittävien järjestelmä- ja rekisterikehittämishankkeiden ja digitaalisten palvelujen kehittämisen kautta. Merkittävien tietojärjestelmä- ja rekisteriuudistushankkeiden osalta asetetut tavoitteet Valvira saavutti pääosin. Nämä tavoitteet liittyivät Toivo-ohjelman Valtava-hankkeen toteuttamiseen Valviran vastuulla olevan kehittämisen osalta sekä erittäin laajoihin rekisterihankkeisiin Allu 2.0:aan (alkoholielinkeinorekisterin kokonaisuudistus) sekä Soteriin (sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien uusi rekisteri). Allu 2.0:lle asetettua tavoitetta rekisterin käyttöönotosta vuoden 2022 aikana ei toteutettu, koska käyttöönottoa jouduttiin siirtämään järjestelmäteknisistä syistä. Viivästys ei kuitenkaan ollut merkittävä ja Valvira on toiminnut rekisteriuudistusta koskevassa työssä tuloksellisesti. Soteri-rekisteriä koskevat tulostavoitteet vuodelle 2022 saavutettiin ja hankinta toteutettiin onnistuneesti. Rekisterin rakentaminen ja toimeenpano on olennaisen tärkeää vuoden 2023 aikana, jotta rekisteri on käyttövalmiina valvontalain voimaantuloon 1.1.2024 mennessä.

Kliinisten lääketutkimusten eettisen arvioinnin uudistaminen

Valvira on yhdessä Fimean kanssa toteuttanut tavoitteen mukaisesti TUKIJAN (valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan) toiminnan muutoksen ja turvannut uuden kliinisten lääketutkimusten toimikunnan toiminnan. Uusi toimikunta aloitti toiminnan ja EU-portaali otettiin käyttöön tammikuussa 2022, jonka jälkeen toiminta on vakiinnutettu sekä toimintaa jatkokehitetty.

TOIMINTAKYKY

Ylläpidetty ja edistetty elinympäristön terveyttä, vähennetty ja poistettu terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä

Valvira on tavoitteiden mukaisesti edistänyt elinympäristön terveyttä sekä terveyshaittojen vähentämistä ja poistamista koskevia tavoitteita. Valvira on osaltaan edistänyt yhdenmukaista valvontaa ja omavalvonnan toteuttamista sekä yhdessä muiden valvovien viranomaisten kanssa ohjauksella vahvistanut ehkäisevää päihdetyötä osana kuntien tekemää strategia- ja hyvinvointityötä. Suurin osa kokonaisuuteen sisältyvistä toimenpiteistä on toteutunut tavoitteen mukaisesti.

Valvira on päivittänyt valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman ja terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2023–2024. Lisäksi Valvira on päivittänyt yhteistyössä Ruokaviraston kanssa ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman. Valvira

on tulostavoitteiden mukaisesti huolehtinut alkoholihallinnon ja tupakkalain valvontaohjelmien toimeenpanosta yhdessä aluehallintovirastojen kanssa, jotka valvontasuunnitelmien mukaisesti ohjaavat kuntia lakien toimeenpanossa. Valvontaohjelmissa ja niiden toimeenpanossa on lisäksi huomioitu ja sovitettu tulostavoitteen mukaisesti yhteen ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ja menetelmät em. lakien valvonnan tavoitteisiin. Tällä tavoin on edistetty eri viranomaisten yhteistyötä ja varmistettu se, että eri toimijoiden tekemä työ on yhteensovitettu, ja että ohjauksessa ja valvonnassa on paremmin huomioitu myös ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ja menetelmät. Valvira on myös muutoin edistänyt omavalvonnan sekä ehkäisevän päihdetyön osaamista ja ohjausta sekä antanut ohjausta ja tukea kunnille ja hyvinvointialueille lakien muutoksista.

Kuntien terveydensuojelun ohjauksessa on vahvistettu terveyshaittojen tunnistamista ja ennaltaehkäisyä ja valmiutta ja kyvykkyyttä näiden kokonaisvaltaiseen arviointiin. Valvira on jatkanut terveyshaittojen arvioinnin ohjausta laatimalla kunnille ohjeistuksen elinympäristötyön tukemiseksi tuulivoiman elinympäristövaikutusten arviointiin. Myös OSTI-järjestelmä (vesityökortti) on tavoitteen mukaisesti uudistettu ja otettu käyttöön vuonna 2022.

Kuten jo aiemmin kannanotossa on valvonnan vaikuttavuutta koskevassa tavoiteosiossa arvioitu, alkoholielinkeinorekisteri kokonaisuudistusta koskevaa tavoitetta ei saavutettu täysin vuodelle 2022 asetetun tavoitteen mukaisesti, sillä Allu 2.0:aa ei saatu käyttöön suunnitellusti vuoden 2022 aikana.

HORISONTAAISET TAVOITTEET

Horisontaalisiin tulostavoitteisiin kuuluu sekä valtionhallinnon yhteisiä hallintotavoitteita, että Valviran sisäisen ja ulkoisen toiminnan kehittämistä. Horisontaaliset tavoitteet ovat edenneet pääosin suunnitellusti ja osin jopa yli odotusten.

Henkilöstön osaamisen kehittämisen osalta tavoitteena on, että Valviran henkilöstön osaaminen strategisilla osaamisalueilla on vahvistunut. Tähän panostettiin vuoden 2022 aikana toteuttamalla strategisen osaamisen määrittelyprojekti. VMBaron tulos osaamisen ja uudistamisen osalta on edelleen parantunut (3,51). Henkilöstön liikkuvuutta koskevat tavoitteet ovat toteutuneet. Valvira on edistänyt toimillaan työnantajakuvan parantamista suunnitelmallisen viestinnän keinoin. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma valmistui vuonna 2022 ja sen toteuttaminen ja seuranta ovat käynnistymässä.

Ostolaskujen automaatioasteen tavoite on ylittynyt. Digitaalisten palveluiden kehittäminen on jatkunut tiiviisti ja palveluiden määrää on lisätty suunnitelmallisesti. Avoimen datan määrää on lisätty. Tiedonhallintalain toimeenpanon projekti on toteutettu.

2.3 Taloudellinen asema (rahoitus)

Tulostavoitteet on lähtökohtaisesti asetettu niin, että ne on ollut mahdollista saavuttaa käytössä olevalla rahoituksella. Valviralle myönnettiin vuoden 2022 talousarviossa yhteensä 15 125 000 euroa (tulossopimuksessa 14 738 000 euroa). Valviran käytössä oli lisäksi siirtyvää määrärahaa n. 8,3 milj. euroa ja vuodelle 2023 siirtyvän rahan määrä kasvoi edelleen lähes 1,6 milj. euroa. Joiltakin osin vuodelle 2023 siirtyvän määrärahan osuutta selittää Soteri- ja Allu 2.0 –hankkeisiin sekä muihin tietojärjestelmä-hankintoihin sidotut määrärahat. Toiminnan

kulut ovat kasvaneet edellisistä vuosista (vrt. edelliseen vuoteen lisäystä noin 2,1 milj. e), ja olivat nyt n. 19,3 milj. euroa. Kasvua selvittää suurimmaksi osaksi henkilöstömäärän kasvun johdosta kasvaneet henkilöstökulut. Henkilöstömenot toteutuivat vuonna 2022 kuitenkin suunniteltua pienempinä lähinnä rekrytointien haasteisiin tai tilapäisiin toiminnallisiin järjestelyihin liittyvistä syistä.

Siirtyvän rahan käytöstä on ohjattu hallinnonalan virastoja, Valvira mukaan lukien. Siirtyvillä erillä voidaan varautua kausittaiseen/vuosittaisiin heilahduksiin. Tavoite kuitenkin on, että siirtyvän erän suuruus ei muodostuisi tarpeettoman suureksi suhteessa talousarvioon.

Valviran maksullisen toiminnan kokonaiskustannusvastaavuus oli vuonna 2022 102 % (tavoite 100 %) ja maksuperustelain mukaisten julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus oli 90 % (tavoite 100 %). Kustannusvastaavuudessa on tärkeää säännöllisesti arvioida ja analysoida suoriteryhmäkohtaista kustannusvastaavuutta sekä tarvittaessa selvittää sen taustalla olevia tekijöitä – niin maksutasoa kuin suoriteryhmän toiminnan kustannusrakennetta. Vuoden 2023 aikana niin alkoholimaksujen kuin uuden sote-valvontalain mukaisten suoritteiden maksuja arvioidaan ja uudistetaan sosiaali- ja terveysministeriön johdolla.

3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot

Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) 20.4.2023 antamassa tilintarkastuskertomuksessa ja tilintarkastajan vuosiyhteenvedossa ei ollut huomautettavaa Valviran toiminnasta tai talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamisesta.

Valviran johdon tietoon on saatettu seuraavaa: Valviran maksullinen toiminta erillislakien mukaisten julkioikeudellisten suoritteiden osalta on ollut viime vuosina olennaisesti ylijäämäistä.

4. Toimenpiteet

4.1 Valviralle ehdotetut toimenpiteet

Oleennaista on keskittyä järjestämistehtävän valvonnan, omavalvonnan tukemisen ja valvonnan riskiperusteisen kohdentamisen yhteishahmotukseen ja edelleen kehittää niin Valviran kuin muiden valvonnan toimijoiden kyvykkyyttä tässä kokonaisuudessa. Tässä on myös keskeistä laillisuusvalvonnan ja –ohjauksen kytkeminen osaksi hyvinvointialueiden strategista ohjausta ja tähän liittyvän toiminnan painopisteiden johtaminen valtakunnallisista strategisista tavoitteista. Yhtenä tärkeänä elementtinä tässä on entistä painokkaampi valvonnan johtoajatuksen liitännä hyvinvointialueiden omavalvonnan toimivuuden arviointiin, ohjaukseen ja valvontaan. Järjestämisvastuu ja toimijoiden omavalvonta, kuten myös järjestämistehtävän valvonta ja näiden edellyttämät toiminnalliset muutokset tulee olla myös tosiasiasa johdettu osaksi toimintaa. Tällaisten muutosten voidaan olettaa näkyvän myös konkreettisemmissä tuloksellisuuden mittareissa ja arvioissa.

Valviran johdolla voidaan luoda niin viraston itsensä kuin avien toiminnan tasolle yhtenäinen arviointikehikko, jolla toimintaa määritetään niin johdon tasolla kuin asiantuntijatyössä. Yhtenäinen arviointikehikko on edellytys sille, että toiminnalle valittavat ja muuttuvassa tilanteessa suunnattavat sisältöpainopisteet voidaan implementoida. Sosiaali- ja terveysministe-

riö pitää tärkeänä, että Valvira määrätietoisesti jatkaa yhdessä avien kanssa laajamittaista kehittämistyötä valvonnan yhdenmukaistamiseksi ja kehittää kyvykkyyttä toiminnan riskiperusteiseen kohdentamiseen ja luo tämän mahdollistamiseksi valtakunnallisesti yhtenäisiä arviointimenettelyitä. Vuoden 2023 aikana on tärkeää saattaa käytäntöön toistaiseksi keskeneräinen työ valvonnan yhteisten esiarviointikriteerien muodostamisen ja käytännön soveltamisen osalta. Tavoitteella on keskeinen merkitys myös valvonnan uudistuneen yleislainsäädännön toimeenpanemiseksi.

Viimeaikaiset toimintaympäristön muutokset, niin strategisesti suunnitellut kuin äkilliset ja yllättävät, entisestään korostavat paitsi eri toimijoiden roolien ja vastuiden selkeyden vaatimusta, myös saumattoman yhteistyön ja aktiivisen vuoropuhelun sekä näitä tavoitteita tukien yhteisen ajantasaisen tiedon merkitystä. Hyvinvointialueiden käynnistettyä toimintansa vuoden 2023 alusta niihin kohdistuvan kansallisen strategisen ohjauksen kokonaisuuden yhdensuuntaisuus sekä valvonnan yhdenmukaisuus ja näiden toteuttamiseksi välttämätön yhteisen tiedon hyötykäyttö korostuvat jatkossa. Valviran tulee osaltaan jatkaa työtä valvonnan yhdenmukaistamiseksi sekä uusiin strategisen valtionohjauksen rakenteisiin kytkeytymiseksi uudet yhdyspinnat huomioiden. Valvontaviranomaisten välisen yhdenmukaisuuden sekä valtionohjauksen yhdenmukaisuuden korostunut asema tulee jatkossa edellyttämään myös konkreettista näyttöä yhdenmukaisuudesta ja sen edistämisestä. Vastaavasti valvontatehtävissä tulee korostumaan alueiden sisäisen ja alueiden välisen yhdenvertaisuuden arviointi sekä valvonta, joka edellyttää niin tukirakenteita, mittapuita kuin vertailutietoa. Olennaista tässä onkin valvonnassa ja myös ohjauksessa syntyvän tietopohjan kehitys ja tiedon molemmin suuntainen hyödyntäminen mahdollisimman vaikuttavalla tavalla, toimenpiteet valvontatiedon tuottamisen ja tilannekuvatyön edistämiseksi sekä muualla syntyvän tiedon hyödyntämiseksi laillisuusohjauksessa. Kaikki tämä edellyttää onnistuakseen myös digitalisaation ja järjestelmäkehityksen edistämistä.

Eri toimijoiden ohjauksen tulee olla menettelyiltään selkeää ja yhteensovittettua, ja toimijoilta edellytetään myös kykyä nopeaan reagointiin ja päätöksentekoon samanaikaisesti, kun toimintaa on määrätietoisesti kyettävä johtamaan ja kehittämään kulloistenkin tavoitteiden suuntaisesti. Toimintaympäristössä tapahtuvat poikkeuksellisen painavat ja nopeat yhtäaikaiset muutokset edellyttävät myös jatkuvaa valvonnan kohdentamisen, syvyyden ja sen tavoitteiden uudelleenarviointia. Varautumisen ja resilienssin vahvistamisen tarve ovat tuoneet ja tuovat myös jatkossa valvontaan uusia elementtejä, jotka edellyttävät virastoilta kyvykkyyttä vastata näihin haasteisiin. Esimerkiksi toimialan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden systeemiset haasteet luovat toimintaympäristöön jännitteitä ja nopeitakin muutoksia, jotka tulevat jatkossa edellyttämään voimassa olevan sääntelyn luovaa ja uutta kehittävää lainsoveltamista.

Tulossopimuksen raportointiin liittyen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden analysointia voitaisiin vahvistaa. Tulevaa tulostavoitetta ajatellen tullaan vuoden 2023 aikana arvioimaan laajemmin uusia tulostavoitteita ja näiden toteutumista kuvaavia toimenpiteitä vaikutusketjun mukaisesti, sekä samalla mahdollisesti myös toiminnalliseen tehokkuuteen liittyviä tavoitteita ja seurantamittareita, yhteistyössä ministeriön kanssa. Toiminnallisen tehokkuuden arviointi on melko vähäistä, ja tätä tulee tulevalle tulossopimuskaudelle kehittää.

Toiminnan ja talouden suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota siirtyvän määrärahan suuruuteen ja käyttöön, ja siirtyvän määrärahan osuutta tulee jatkossa määrätietoisesti pienentää.

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriö pyrkii osaltaan varmistamaan Valviran tulostavoitteiden toteutumisen kannalta kriittisten hankkeiden etenemisen sekä niiden edellyttämät voimavarat. Ministeriö jatkaa yhteistä kehittämistyötä sekä jatkuvaa vuoropuhelua ministeriöiden, Valviran ja aluehallintovirastojen kesken tavoitteiden seurannassa ja niiden saavuttamisen tuessa sekä koko kansallisen strategisen ohjauksen yhteensovituksessa. STM tukee ohjauksellaan Valviran ja avien kytkeytymistä koko hyvinvointialueiden strategisen ohjauksen kokonaisuuteen varmistaen näin kansallisen strategisen ohjauksen yhdensuuntaisuutta sekä toimivat ohjauksen ja yhteistyön rakenteet ja toimintamallit.

Ministeriö tukee aktiivisella ohjauksellaan valvonnan valtakunnallista yhdenmukaisuutta sekä valvonnan kohdentamista vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta edistäen. Ministeriö pyrkii osaltaan parantamaan valvonnan yhdenmukaisuutta sekä tulosohjauksen, toiminnan ja talouden yhteyttä edistämällä sote-alan valvontatehtävien kokoamista yhteen virastoon koskevan tavoitelinjauksen viemistä eteenpäin. Linjauksen toteuttamisella varmistettaisiin valvonnan valtakunnallisen yhdenmukaisuuden, tietoon perustuvan ja tietoa tuottavan sekä laajemmin valvonnan ja ohjauksen vaikuttavuutta koskevien tavoitteiden toteutumista.

Valviralla ja aluehallintovirastoilla on päällekkäistä ja rinnakkaista toimivaltaa laillisuusvalvonnassa. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan tehtävät ovat oikeusharkintaisia tehtäviä, jotka edellyttävät korostettua yhdenmukaisuutta ja siten valtakunnallista toimivaltaa sekä tehokasta johtamisjärjestelmää osana toimialan strategista valtioneuhausta. Valvontatoiminnan yhdenmukaisuus on keskeisen tärkeää sekä väestölle että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjille ja alan palveluntuottajille. Valtakunnallista yhdenmukaisuutta ja valvonnan vaikuttavuutta ei kuitenkaan voida riittävällä tavalla edistää pelkästään yhteistyötä määrällisesti lisäämällä, sillä nykyisessä hajautetussa rakenteessa on kyse seitsemästä itsenäisestä virastosta. Lisäksi tuloksellisuuden ja resurssitehokkuuden vahvistamisen kannalta kyse ei ole pelkästään yhdenmukaisista ratkaisukäytännöistä ja toimintatavoista. Esimerkiksi yhteisillä asianhallinta- ja muilla tietojärjestelmillä voitaisiin edistää tehokasta ja vaikuttavaa valvontatyötä sekä valvontatiedon hyötykäyttöä.

Em. johdosta ministeriö katsoo, että sote-valvonnan tehtävät tulisi koota yhteen valtakunnalliseen virastoon. Tavoitteena tulee lisäksi olla tehtävien ohjauksen vaikuttavuus, joka puolestaan edellyttää, että tehtävien tulosohjauksessa tulee voida saumattomasti yhteensovittaa viraston toiminnan ja talouden ohjaus. Ministeriö osaltaan edistää näiden tavoitteiden toteuttamista.

Helsingissä 7.6.2023

Perhe- ja peruspalveluministeri

Kansliapäällikkö

Krista Kiuru

Veli-Mikko Niemi

JAKELU Ministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori (Netra)
Sosiaali- ja terveysministeri
Tarkastuspäällikkö

